

ZEULEN MET EEN ZUIL. Pleidooi voor een open school; door *M. v.d. Berk*. Academische Uitgeverij Amersfoort (De Horstink), Amersfoort, 1987. 86 blz., f 18,00 (reeks *Godsdienst en Samenleving*).

Wie kent niet Obelix, de zwaarlijvige vriend van Asterix, die zonder enige zichtbare moeite de zwaarste menhirs en zuilen van de grond tilt en daar doorgemoedereerd mee rond loopt? Met zuilen zeulen zonder zuchten, zou je kunnen zeggen. Zo'n tweeduizend jaar later levert dat zeulen met zuilen heel wat meer problemen op, en gaat in ieder geval zeker niet meer zonder zuchten.

In veel gesprekken over de konfessionaliteit van het onderwijs, zegt V. d. Berk in de inleiding van zijn nieuwste boekje *Zeulen met een zuil*, spelen emoties, dogma's en taboes een niet onaanzienlijke rol. Het valt hem op, dat over dit vrijwel onaan-tastbare onderwerp bijna altijd op een haast abstracte manier wordt gesproken. V. d. Berk toont in dit boekje aan, dat de konfessionaliteit van het onderwijs in sterke mate een cultuurhistorisch verschijnsel is van betrekkelijk recente datum. Konfessioneel onderwijs is wat hem betreft geen eeuwig vastliggende waarheid, maar berust op een welbewuste keuze die onze voorouders in de vorige eeuw gemaakt hebben. Zonder af te willen dingen op de diepe overtuiging die eraan ten grondslag ligt, plaatst hij een aantal kanttekeningen bij deze keuze en biedt hij een alternatief aan: een konfessionele school als "open school", die als bijzondere taak heeft leerlingen van uiteenlopende levensbeschouwing te leren omgaan met die levensbeschouwing temidden van andere. Een school die zich onderscheidt van een "openbare school", door haar afwijzing van neutraliteit en objectiviteit met betrekking tot levensbeschouwing.

De eerste drie hoofdstukken - bijna de helft van het boekje - zijn een beknopte samenvatting van de emancipatiestrijd van het katholieke volksdeel en de daarbijbehorende onderwijspolitiek c.q. schoolstrijd. Hoofdstuk vier brengt ons anno 1988: het konfessioneel onderwijs en zijn schijnbare resistentie tegen de ont-zuiling en sekularisatie. Want "wie de druk lange tijd op de ketel houdt mag niet anders verwachten dan een krachtige explosie," laat v. d. Berk zijn lezers weten. Voor hem staat één konklusie vast: de katholieke zuil die onderwijs heet staat uiterlijk nog overeind, maar is in feite een kolos op een lemen voet geworden. Een konklusie die ongetwijfeld voor- en tegenstanders zal hebben. Wat de tegenstanders betreft: in hoofdstuk vijf zet V. d. Berk hun voornaamste drie motieven om het konfessioneel onderwijs te handhaven kort bij elkaar, echter wel voorzien van de nodige kanttekeningen. Zijn commentariërende opmerkingen leiden tot hoofdstuk zes - de kern van het boekje waarin hij zijn pleidooi voor een "open school" uiteenzet. Voor de duidelijkheid: V. d. Berk pleit *niet* voor een school zonder levensbeschouwing; integendeel: hij pleit voor een school waarin ouders, leerlingen, leerkrachten en bestuursleden hun eigen levensbeschouwing mogen uitdragen, echter wel met een open oog en oor voor andere levensbeschouwingen en overtuigingen en zonder het direktief opleggen van de eigen levensbeschouwing aan anderen. Een school, die leerlingen wél helpt zicht te krijgen op hun eigen levensbeschouwing en hen daaraan "leert werken". Een school die - wettelijk gezien - onder het "algemeen-bijzonder" onderwijstype valt. Het boekje wordt afgesloten met een fictief "vragenuurtje" - een kennelijke variant op het in een eerdere publikatie gehouden interview met zichzelf.

De visie van v. d. Berk getuigt van groot realisme en gaat uit van de reële situatie op veel konfessionele/katholieke scholen, waar de leerlingenpopulatie in levensbeschouwelijk opzicht pluriform van aard is. Hij laat zien, dat de toestand naar veler oordeel "ernstig is, maar niet hopeloos". Wil konfessioneel onderwijs levensvatbaar blijven dan zal het moeten kiezen voor levensbeschouwelijke betrokkenheid boven neutraliteit en voor horizonverbreding boven gezichtsbeperking, zoals de flaptekst besluit. Daarvoor is wel enige moed en durf nodig, en zullen façades en luchtkastelen sneuvelen. Het zuchtendzeulen met zuilen kan dan echter wellicht wél tot het verleden behoren. En wie zou in een tijd van almaar toenemende onderwijsbezuinigingen niet een lichtere last willen dragen?

Jan Simons